

Parc Natural
CADÍ-MOIXERÓ

101

PROPOSTES

ALFONS BROSEL I MANEL FIGUERA

Parc Natural Cadí-Moixeró **101 PROPOSTES**

Primera edició: juny del 2024

© Alfons Brosel Jordà i Manel Figuera Abadal,
dels textos

© Editorial Efadós, d'aquesta edició
Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

© Editorial Efadós, de la col·lecció
KM 0® PRODUCTE LOCAL
Coordinació editorial:
Sandra Adam Auger
Assessorament lingüístic:
Manel Figuera Abadal

Abreviatures:

GR: Sender de gran recorregut

PR-C: sender de petit recorregut de
Catalunya

Hi col·laboren:

Diputació de Girona

ISBN 978-84-19736-56-7

DL B-9028-2024

Imprès a Catalunya

Hi participa:

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pròleg: El parc que tant estimo	9
Introducció: Al voltant del Cadí	11
Berguedà	15
1. La Via Nicolau. A la recerca de la fusta	17
2. Sant Marc de Brocà, l'ermita penjada	20
3. Conjunt monàstic de Sant Llorenç	23
4. Sant Julià de Fréixens: al solei del Vinyet	26
5. Mines de carbó, coll de Fumanya i parc dels Dinosauris	28
6. Els cingles de Vallcebre	30
7. Castell de Saldes i església de Santa Maria	32
8. Maçaners: acordions i poesia	36
9. De la Serra al prat del Reu per les mines de Saldes	39
10. Pedraforca: la muntanya màgica. Descripció i itineraris	40
11. Paret nord del Pedraforca. Vies i escaladors llegendaris	42
12. La baga de Moronta, entre boscos i roques calcàries	44
13. Cavalls del vent. A través dels refugis del parc	46
14. L'Espà: al voltant de l'església de Sant Andreu	48
15. Feners, masos al peu del Pedraforca	50
16. Sorribes: a l'entorn de Cal Perramon	52
17. El castell de Gósol i Santa Margarida. Mossèn Josep M. Ballarín	54
18. Picasso, en Pau de Gósol	56
19. La ruta dels Segadors: el «camí de Cerdanya»	58
20. Font Terrers, les Set Fonts, el Camaril, collada del Verdet	60
21. Els Cloterons, la muntanya emboscada	63
22. Vila medieval de la baronia de Pinós	64
23. Cernerres i el pic de Costa Cabirolera	67
24. Centre d'Informació i entrevista a en Jordi Garcia-Petit	68
25. El Camí dels Bons Homes. Seguint la ruta dels càtars	70
26. «Fia-faia, que Nostro Senyor ha nascut a la paia»	73
27. De la torre de Faia al castell de Murcurols	77
28. El poble més petit de Catalunya	78
29. Sant Miquel de Turbians i la roca Tiraval	80
30. De la Dou al pont de l'Afrau i Sant Julià d'Oreis	83
31. El Bullidor de la Llet i els Empedrats	85
32. Riolites i una fageda a la vall de Gréixer	89
33. La Tosa, el pedró dels Quatre Batlles	90

34. El santuari de Paller i el seu entorn	93
35. Monestir de Lillet i rotonda de Sant Miquel	94
36. La mina de Riutort: petroli que regalima	96
37. Museu i Tren del Cement. Fàbrica del Clot del Moro	98
38. Gaudí, Jardins Artigas i Xalet del Catllaràs	100
39. Les fonts del Llobregat	102
40. Gossos d'atura i brama del cérvol	105
41. El camí dels Contrabandistes	107
42. Del pla d'Anyella al Puigllançada	108
43. El túnel del Cadí: un abans i un després	110

Cerdanya 113

44. Ruta de les Tres Fonts i ermita de Sant Grau	114
45. De la Casa del Comú de Das a Santa Maria de Mosoll	116
46. Alp, els Jocs Florals de Cerdanya i l'Alpi	118
47. La Molina i Masella, estacions d'esquí pioneres	120
48. Riu de Cerdanya: sota el serrat de les Esposes	123
49. El congost del Grau de l'Os i el cap del Ras	126
50. De Bellver a Riu pel camí dels Capellans	128
51. Coll de Pendís i serra de Moixeró	130
52. Bor: bells portals i àmplies eres	132
53. Coves de Bor: exploració i tragèdia	134
54. Bellver de Cerdanya, vila llegendària	137
55. Bruixes, diables i anarquistes	140
56. Fira de Sant Llorenç, d'obradors artesans del Pirineu	142
57. El Carnestoltes del Pirineu	144
58. Talló: l'església, la marededeu i la font	146
59. Talló, Sant Serni de Coborriu, vall de l'Inglà i coll de Pendís amb BTT	148
60. Basses de Gallissà, un espai de ribera protegit	150
61. Roca Foradada i Museu de la Ferreria	152
62. De Cortariu al Góneç	155
63. Santa Eugènia: la torre de Pisa de Cerdanya	156
64. Montellà: llegendes, bandolers i esportistes	158
65. De Montellà a les roques Llongues i l'Espluga	163
66. Prat d'Aguiló, pas dels Gosolans i Comabona	165
67. El Parc dels Búnquers, els Espais de la Memòria	168
68. Bastanist: el diable, sant Martí i la Mare de Déu del Boix	170
69. De Béixec a Vima: bruixes, arbres i una princesa	173
70. D'Estana als miradors del pla de l'Àliga	175
71. Bar, donant nom al Baridà	176
72. Coll de Pallers i Prat de Cadí, la joia del Pirineu	178

Alt Urgell	181
73. El camí de Sant Jaume de l'Alt Urgell	182
74. Toloriu: Joan Grau i la princesa asteca	184
75. El tossal de Beders. Albert Carnicé, pintor de paisatges	186
76. Arsèguel: bandolers i acordions	189
77. Fàbrica de Llanes i Museu dels Acordionistes	192
78. Cava, encarat al Cadí	194
79. Esglésies de Sant Martí, del Boscal i el camí Cardoner	196
80. Mare de Déu de les Peces i Banat. Les falles més antigues del Pirineu	198
81. Ciutat, catedral i Museu Diocesà	200
82. La Cooperativa Cadí, la lletera del Pirineu	204
83. Els parcs dels rius Segre i Valira	206
84. Artedó, el poble vermell del festival de cinema	208
85. Cerc i el Ges, voltats d'alzines i roures	210
86. Vilanova de Banat i el turó Galliner	213
87. Roques vermelles i conglomerats del coll de l'Endurant	216
88. D'Adraén al cap de la Fesa	219
89. Sisquer, el castell i Sant Julià dels Garrics	220
90. Sorribes de la Vansa, sota el Montsec de Tost	222
91. Fórnols: balconades de fusta i eixides amb arcs	224
92. Sant Pere i Ossera: mirant cap al Cadí	226
93. De Cornellana al tossal del Morral	229
94. El Museu de les Trementinaires	230
95. Estació d'esquí nòrdic de Tuixent - la Vansa	232
96. De Gósol a Tuixent pel coll de Mola	235
97. El castell, Santa Maria, Sant Jaume i els càtars	239
98. El coll de Jovell i el Cadinell. El Cadí a petita escala	243
99. Coll de Jovell: la torreta de Cadí i el puig de la Canal Baridana, el sostre del Cadí	244
GR 150	247
100. GR 150: la volta al parc natural	248
101. GR 150.1: el sender de la carena	250

Pròleg

El Parc que tant estimo

Maria Faura i Pedrals

Tècnica de Turisme

El meu vincle amb el Parc Natural del Cadí-Moixeró comença anys abans de la seva creació.

La meva mare és filla de Bagà i sempre hi pujàvem a veure els padrins i celebrar les festes, com l'aplec del santuari de Paller o la Fia-faia per Nadal. Alguns estius també els havíem passat a Gósol i els hiverns, de ben petita, anàvem a esquiar a la Molina o a Masella, passant pel coll de la Creueta, perquè encara s'havia d'acabar de construir el túnel del Cadí.

Anys després, vaig estudiar un cicle formatiu de recursos naturals i paisatgístics que em va permetre fer les pràctiques al Parc i, per casualitats de la vida, vaig poder quedar-m'hi treballant, primer temporalment, però l'estada es va acabar allargant més de 17 anys.

Durant tots aquests anys, m'he anat enamorant d'alguns dels seus racons més emblemàtics com Prat de Cadí, els Empedrats i el majestuós Pedraforca, que

encara m'emociona sempre que el veig. També d'altres llocs tan recòndits com el poble de Cava (a l'Alt Urgell) o Sant Marc de Brocà (a Guardiola de Berguedà), un dels meus indrets preferits. Fins i tot he perdut el compte de les vegades que he recorregut la travessa Cavalls del Vent, aprofitant per visitar els guardes dels refugis, que han esdevingut grans amics i em fan sentir com a casa.

Amb tot això, algú es podria pensar que ja ho conec tot; però, i aquest llibre que ara mateix teniu a les mans, n'és la prova, encara tinc molt per aprendre.

Llegint aquestes 101 propostes del Parc Natural del Cadí-Moixeró, els prolífics escriptors cerdans Alfons Brosel i Manel Figuera, grans experts del territori i narradors de molts dels llibres d'excursions que tinc als prestatges, m'han fet descobrir històries curioses, indrets amagats i excursions que encara em falten caminar.

Així doncs, espero que gaudiu de la lectura com jo ho he fet i us animeu a conèixer de primera mà aquest territori que tant estimo i la seva gent.

A la vall de la Vansa, Josa de Cadí és un poble d'origen medieval amb restes del castell i amb una estreta relació amb refugiats càtars al segle XIII.

Introducció

Al voltant del Cadí

Si es fa referència al Parc Natural del Cadí-Moixeró, creat el 15 de juliol 1983, se sol associar al massís prepirinenc del Pedraforca, muntanya emblemàtica del Berguedà i de Catalunya, però al seu entorn s'hi troba una bona quantitat d'indrets singulars amb identitat pròpia. Amb 41.059,160 ha i un perímetre de 187 km, és el segon parc català més extens, només superat pel de l'Alt Pirineu.

A través de tres comarques –Berguedà, Cerdanya i Alt Urgell– i disset termes municipals, el llibre recorre una sèrie de llocs i en destaca l'essencial, indispensable de saber si es volen conèixer de debò. No és un estudi sobre el patrimoni natural o l'historicoartístic, ja que llavors el nombre de pàgines es quintuplicaria, i tampoc no es tracta d'una guia d'excursions

a peu, tot i que n'hi ha algunes de ressenyades. Dels 101 punts d'interès n'aporta dades, com és obvi, del patrimoni natural –pics, roques, boscos, flora, fauna...– i de l'historicoartístic –art romànic amb esglésies i la catedral de la Seu d'Urgell, castells medievals, muralles, portals cerdans, balconades de fusta, porxos...–; i de persones no n'hi falten: Pablo Ruiz Picasso, Lluís Estasen, Josep M. Ballarín, Antoni Gaudí, Gustavo Adolfo Bécquer, Artur Blasco, Ramon Guitó, Isidre Ricart... O qui ha estat director del parc durant molts anys: Jordi Garcia-Petit. Totes tenen un lligam, del més estret al tal vegada anecdòtic però no per això menys important, amb aquestes contrades.

Fires com la de Sant Llorenç de Bellver de Cerdanya o festes com la Fia-faia de Bagà i la dels Acordionistes d'Arsèguel, entre d'altres, contrasten amb els Jocs Florals de Cerdanya d'Alp i defineixen aquest territori igual que les llegendes: *El rescat de les cent donzelles* a

La casa refugi de Gresolet, al peu de la paret nord del Pedraforca, és un dels indrets emblemàtics més singulars del Parc Natural del Cadí-Moixeró.

Bagà, *La creu del diable* a Bellver, les del Pedraforca, les del Cadí, la de Sant Martí dels Castells escrita el seu dia per Narcís Oller... O bé obres com *El retaule de sant Ermengol*, d'Esteve Albert, a la Seu. Els fets històrics també ho fan: aventures de bandolers com el Minyó de Montellà o Joan Cadell, baró d'Arsèguel al segle XVI, donen llum a esdeveniments que no se solen estudiar, però que estan impregnats en el paisatge i els carrerons estrets entre les cases. Un paisatge que palesa unes formes de vida dures i sacrificades que s'emmirallen en els rostres de persones grans, pagesos i ramaders la majoria, gent ferrenya, o en el record de les trementinaires de Tuixent, rememorades i dignificades en un museu d'aquest poble.

Aquesta amalgama de dades és el que determina les propostes, paraula que reflecteix el títol del llibre. Sent sincers n'hi ha més, ja que dels 101 indrets, d'alguns se n'explica més d'una, dues o tres, de singularitats. Són flaixos d'informació, portes obertes a un possible i posterior treball d'investigació, que responen a preguntes com «sabíeu que aquí hi va haver dos setges, o que aquelles dues roques conta una llegenda que són gegants petrificats, o que la paret

nord del Pedraforca és un teatre d'escalades arriscades des dels anys vint?»

Tenint en compte la geografia física del parc, amb el Cadí, el Pedraforca –Espai d'Interès Nacional–, el Moixeró, la Tosa i el Puigllançada, que són una columna vertebral amb dos clars vessants al nord i al sud, s'hi van descobrint aquests 101 indrets amb peculiaritats dibuixant una llarga corba al seu voltant. Caldrà viatjar per conèixer-los encara que es localitzin al nostre país, a la vora de casa; potser en veiem una part des de la finestra. Aquest viatge, ple de sorpreses, gràcies a les il·lustracions del llibre i la seva redacció amena i directa es pot fer sense moure's del sofà, és veritat, però el més recomanable és que se'n contrastin in situ els textos escrits amb la realitat d'uns paratges únics al Pirineu català. No us els perdeu.

Des del cim de la Tosa es pot gaudir d'una perspectiva detallada del Moixeró i del Cadí, i des d'Estana, de l'escarpat caient septentrional del Cadí.

Berguedà